

A kereszt alulnézetben

A KERESZT ALAPJÁBAN VÉVE emberi életünk legnagyobb kérdése. Különösen a keresztény gondolkodás következtében, amely szerint a kereszténység egyértelmű jelképe, mintegy lényege a keresztre feszített Isten Fia, Jézus. Az általános gondolkodás már nem tud annyira azonosulni a „kereszt botránnyával”. A mindennapok emberi gondolkodása szerint a kereszt az a kereszt, amit vagy vállalunk, vagy sokkal inkább elutasítunk, de mindenképpen kerülendő, és romboló hatása elfojtja a fejlődést, az előrejutást. A kereszt az élet olyan kényszerű velejárója, amit ha csak lehet, ki kell hagyni.

Mi, keresztények szeretjük úgy feltüntetni a dolgot, hogy számunkra a kereszt elsősorban diadalt, diadalmenetet jelent, vagy legalábbis szeretnénk, hogy jelentsen, de a valóság nem ez. Szeretjük azt a látszatot kelteni, mintha az Isten ügyéért, diadaláért aggódnánk, valójában azonban saját magunk helyét keresgéljük a diadalmenetben. Ahogyan amikor még csak szó volt a kereszt-ről, de még senki sem akarta Jézus vállára tenni, a „lelkes apostolok” a miniszteri székeket keresték magunknak, aztán, amikor valóságosan vinni kellett volna a keresztet, mindenki elment a maga dolgára, haza, és azt mondta, hogy szép-szép, de menjünk halászni, menjünk haza, mert ezt a menetet csak akkor vállaljuk, ha diadalmenet lesz belőle. Jézus egyértelműen megfogalmazta, hogy Isten ügyének el kellett buknia, a magnak el kell pusztulnia, mert csak így lesz belőle vetés és élet.

Mi, keresztények „a húsvét felől nézzük Jézus-eseményt, a keresztalált” – ahogy a teológia szép ünnepegytelenséggel megfogalmazza. Miközben diadalmasan tekintünk magunkra, elfeledkezünk azokról, akiknek nincs „húsvét utáni” szemük, és szemrebbenés nélkül botránkozunk azokon, akik a nagypénteket nagypénteknek, tragédiának látják.

A diadalmas világnézet persze nemcsak a keresztények sajátja, hanem kevés kivétellel minden vallás is megfogalmazza a maga diadalmas világnézetét, amelynek lényege éppen az, hogy csak az ő diadalmenetének van értelme és értéke. Minden más utánzat, hamisítás, és az ördög eszköze lehet csak.

SOKSZOR ÚGY TEKINTÜNK ISTENRE, mintha beosztottunk lenne, akit azért tartunk, hogy ellásson minket, hogy boldogítson, hogy kívánságaink, elképzeléseink és elvárásaink szerint teljesítsen. Ebbe a mi világunkba nem illik bele a kereszt, a kudarc és az elbukás, csak a győzelem és a diadalmenet.

Isten egyszerűen nem teheti meg, hogy nem teljesít, hogy szembeszáll a vágyainkkal, mert akkor megsértődünk, és egyszerűen elbocsátjuk. Szerintünk ez a világ rólunk szól, és ezt Istennek is tudomásul kell vennie. Ebben a sikerorientált világban nincs helye a keresztnek. Hallani sem akarunk arról, hogy felsülhetünk, megbukhatunk, félresikerülhetünk. Ha mégis előfordulna, az alapvetően csak Isten hibájával, mulasztásával magyarázható.

Sikereink és győzelmeink meghiúsulását egyedül és kizárólagosan Istenen akarjuk behajtani. Ami még rosszabb, frusztrációink rehabilitációját is Istennek írjuk elő, mintegy rávetítve mindazon indulatot, bosszút, pusztítást, visszafizetést, amire bármi miatt nem voltunk képesek.

Így vált Isten a Paradicsomból való kiűzetés diadalmas elrendelőjévé és kivitelezőjévé, háborús vagy „bé-

kés” csatavesztéseink megtorlójává, sérelmeink és be nem teljesült hatalmi megszállottságunk kudarcainak feltétel nélküli megbosszulójává.

Ahogy az Ószövetség számtalanszor megfogalmazza, hogy mi az elvárása Istennel szemben:

„Az Úr vitéz harcos, a fáraó szekereit és hadát tengerbe vetette, válogatott harcosai a Vörös-tengerbe fúltak. ... Zsákmányt oszt, és bosszúját tölti ki rajtuk. ... Kirántom a kardomat, kezem kiirtja őket.” (2Móz 15,3-5, 9-10.)

„Miután Izrael teljesen lemészárolta Aj város összes lakosát a harcmezőn és a pusztában, ahol üldözték őket, és miután mind egy szálíg elestek fegyver által, egész Izrael visszafordult Aj ellen, és kardélre hányták az ott lakókat. Összesen tizenkétezer ajbéli férfi és nő hullott el ezen a napon.” (Józs 8,24-26.)

„Tapostam őket haragomban, tiportam őket felindulásomban. Levük a ruhámra fröccsent, egész öltözetemet beszennyeztem. Mert a bosszúállás napja van a szívemben, eljött a megtorlás esztendeje.” (Iz 63,3-6.)

TALÁN EZ A KEVÉS IS ELÉG mutatóban, hogy fogalmunk legyen arról a szemléletről, amely az emberi alját, annak minden aljasságával és türelmetlen kegyetlenségével ráöltözteti Istenre, és látszólagos istenimádásában önmagát hordozza körül istenként. Kétségtelen, hogy az Ószövetség mondanivalóját nem lehet leegyszerűsíteni ilyen emberszagú negatívumokra, de a mi hozzáállásunk bizony *rendíthetetlen!* Azt is gondolhatnánk, hogy persze, ez az Ószövetség „lehelete”, de mi, újszövetségiek már nem így gondolkodunk. Sajnos az Újszövetségben is, saját „teljesen újszövetséginak matricázott” életünkben is ugyanezt találjuk.

Meg kellene magyaráznunk azt a megszámlálhatatlan csalódást, elkeseredettséget, vizenyős tekintetet, elbizonytalanodást, depressziót és elkeseredést, amellyel oly szorgosan kísérjük mindennapjainkat, sőt mazochista módon egyre mélyebbre taszítjuk azt. Miért állunk értetlenül kudarcaink, meghiúsult reményeink előtt, és miért nem tudjuk hová tenni tévedéseinket, félresikerült döntéseinket és azok következményeit? Miért félünk találkozni saját kudarcainkkal, és miért nem vagyunk hajlandók elfogadni önmagunkat, korlátainkat, és miért nem próbáljuk megtalálni Isten kezét akkor is, amikor csődöt mondtunk. Miért csak az a siker, amikor önmagunk vállal vereséget nézünk a tükörbe, és miért nem siker az, amikor Isten veregeti meg a vállunkat, és ő néz a szemünkbe.

Az sajnos csak alig-alig fogalmazódik meg, legalábbis a való életben, hogy Istennek milyen álmai vannak rólunk, emberekről. Az egész ószövetségi történelem arról beszél, hogy mit cselekedett az ember Istennel, és sajnos alig szól arról, hogy Isten mit szeretett volna az emberrel közösen véghez vinni. Sajnos az Újszövetség sem mentheti fel magát ez alól, sem betűben, sem életben. Életünk tele van teljesületlen álmokkal, nem sikerült vágyakkal, és mindezt Isten rovására írjuk. És éppen kapóra jött Jézus, aki beleszaladt rettenetes kezeinkbe, mert belőle kikényszeríthettük a kereszt diadalát, azt, hogy ha most nem is, de majd egyszer, ha előbb nem, a végén mi következünk, és mi leszünk a diadalmenetben.

Jézus azonban azért jött, hogy egy legyen velünk. Azért lett kicsi, mert kicsi akart lenni, és nem azért,

mert nem ismerte a különbséget kicsi és nagy, gyengeség és erő között. Azért bukott el, mert el akart bukni. Azért bukott el, mert azt akarta, hogy az elbukottak közé számíttassék. Nem azért akadt fenn az Ószövetség „fojtogató hálójában”, mert ügyetlen vagy élheterlen volt, mert nem jól adminisztrálta vagy szervezte ügyeit, vagy mert nem jött ki jól a lépés, hanem azért, mert fenn akart akadni. Nem azért került a keresztre, mert nem volt elég találékony, vagy mert nem tanulta meg kellően az önvédelmet, hogy megússza szenvedés és halál nélkül az emberek gonoszságát, hanem éppen azt akarta, hogy mindenestől egy legyen azokkal, akik soha nem diadalmaskodnak, soha nem győznek, és mégis marad erejük ahhoz, hogy higgyenek abban az Istenben, akinek egyszer és mindenkorra kezébe tették az életüket, és sikereiket, győzelmük vagy bukásuk mértékét.

ISTEN NEM A HASZNOT, a kellemezt, az eredményest, a „jövédelmzőt” válogatta ki magának, hanem

hagyta, hogy ráfizessen az emberi élet vállalásával. Jézus nagysága nem abban mutatkozik meg, hogy csak a győzelmet ismeri, és szükségszerűen győznie kell, hanem éppen abban, hogy veszíteni is tud, és ha kell, a gyengék között gyenge lesz, a betegek között beteg lesz, a nyomorultak között nyomorult lesz, a lenézett és megvetettek között a legmegvetettebb lesz, és mégsem válik nyomorulttá, boldogtalanná, reményvesztetté. Aki a keresztdiadalát hajszolja, az vagy kereskedő, vagy önmagát keresi, nem pedig Istent.

Jézus életének nem az a tanulsága, hogy Isten diadalt aratott benne vagy általa, hanem hogy Istenhez még a veszített élet is közelebb hozhat. Isten azt akarta Jézusban értésünkre adni, hogy az élet igazi nyertese az, aki tud veszíteni: aki el tudja veszíteni életét, de nem veszíti el Istenét.

Ez az, amire a kereszttel, Jézus kereszttel tanítani akar minket.

Sulyok Gábor

Kétféle eucharisztia

Egy osztrák házaspárt, Martha és Gerd Heizert az innsbrucki püspök kiközösítette „eucharisztia-színlelés” miatt. Bűnük: lakásukban egy kis csoporttal, felszentelt pap jelenléte nélkül ünnepelték az eucharisziát. E kiközösítéssel összefüggésben sürgetően szükségesnek tűnik, hogy újból elgondolkodjunk az eucharisziáról.

Bárhogyan viszonyuljunk is a keresztény eucharisziához/úrvacsorához – ez egyedülálló, egyenesen szenzációs, isteni „találmány” az emberiség történelmében: nem véres vágóáldozatot, nem költséges ceremóniát, nem mágikus-misztikus látványosságot emel az istentisztelet tulajdonképpen és központi formájává, hanem a közös evést és ivást. Jelképes jelentőséggel használja a hétköznapi „közöséges” kenyeret, amelyre az embernek szüksége van az életben maradáshoz, és a bort, amely örömet vihet az életbe. Arra ösztönöz, hogy az Isten színe előtti és Istenért élt életet ne csak „az élet komolysága”, a létfenntartás kemény és az ínséget elhárító biztosítása határozza meg, hanem a hála és az öröm is.

Jézus étkezései és búcsúvacsorája

A közös evés és ivás életközösséget alapoz meg. Olyan emberek ügye, akik családként együtt élnek, vagy akik barátként összetartoznak, és kezeskedni akarnak egymásért. Az evangéliumok többször beszélnek arról, hogy Jézus együtt étkezett különböző társadalmi rétegekbe

tartozó emberekkel: legközelebbi barátaival és bizalmasaival, vele szemben teljesen bizalmatlan embe-
rekkel, kitaszítottakkal és megvetettekkel, tájékozódást keresőkkel és számkivetettekkel. Mindenki hivatalos volt. A közös étkezést Jézus Isten beköszöntő új világának példázataként is értelmezte: abból senkit nem szabad kizárni.

Röviddel halála előtt még egyszer együtt evett és ivott legközelebbi barátaival, és ebben a halálán túl is megmaradó közösség jelét látta. Itt válik a leginkább érzékelhetővé az, amit a többi étkezési közösség is üzeni akart: Jézus önmagát közli: „Ez az én testem... Ez az én vérem...” És ha hinni lehet János evangélistának, akkor előzőleg – akárcsak egy rabszolga – megmosta barátai lábát, ami további jele odaadásának és a határok legyőzésének, amit már korábbi étkezési közösségei is bejelentettek.

Étkezési közösségek a korai egyházban

Erőszakos halála után mindazok, akik készek voltak továbbadni üzenetét, rendszeresen „összejöttek házaikban. Megtörték a kenyeret, örömmel telve és tiszta szívvel együtt étkeztek.” Sehol sincs szó arról, hogy ezt az étkezést az apostolok által külön erre a célra „felszentelt” férfi vezette. Páltól sem tudunk meg erről semmit: csak „a közösség összejöveteleiről” beszél, annak férfi vagy női vezetőjéről nem. Persze magától értetődő lehetett, hogy tekintettel az egyre na-

gyobbá váló gyülekezetekre, jómódú özvegyek is rendelkezésre bocsátották a házukat, és aztán vezették az összejövetelt. Pál név szerint megemlíti néhány ilyen nőt (Junia, Priszka, Fébé, Lydia). Külön „(pap)szentelés” nem létezett. Pál csak „kézrátételről”, a Lélek közlésének (ószövetségi) jeléről tud beszámolni. „Az eucharisziával kapcsolatban sehol sem lehet találkozni a hivatal szakrális-misztikus megalapozásával” (Edward Schillebeeckx).

Nyilvános, államhordozó eucharisztia

Csupán néhány évtized múltán a mindenki számára szóló étkezésből kevés kiválasztott számára való kultusz, a „mindenki számára megtört kenyérből” áldozati rituálé („szentmiseáldozat”), az isteni „találmányból” emberi önkifejezés lett. A lényeg, a Jézus étkezéseire és utolsó vacsorájára emlékező étkezés háttérbe szorult, és elborította egy ünnepi alkalmakkor egyenesen pompázatos áldozati kultusz, egy merev rituálé, amelyet olyan férfiak csoportja vezetett, akik erre kizárólagosan felhatalmazottnak tartották magukat, és akik minden számukra rendelkezésre álló hatalommal védelmezték (és mindmáig védelmezik) ezt a monopóliumot. Ehhez a pogány főpapok áldozati rituáléi szolgáltatták a mintát: ők a császár és az Imperium Romanum jólétéért mutattak be áldozatokat, hogy azokkal jóindulatra hangolják az isteneket. A római kultikus gyakor-